

PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM

(SÁCH THAM KHẢO)

ISBN: 000-000-00-0000-0

Giá: 126.000đ

TS. LÊ NGUYỄN DIỆU ANH

PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM

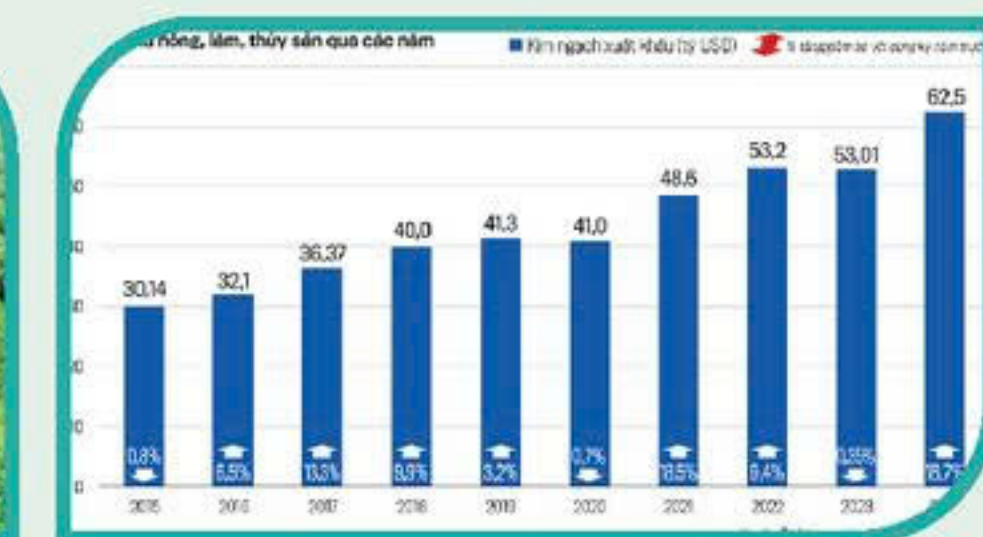

TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI
THUONGMAI UNIVERSITY

TS. LÊ NGUYỄN DIỆU ANH

PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM

(SÁCH THAM KHẢO)

NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH

***PHÁT TRIỂN
XUẤT KHẨU NÔNG SẢN
BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM***

TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI
THUONGMAI UNIVERSITY

TS. LÊ NGUYỄN DIỆU ANH

PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN
BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM

NHÀ XUẤT BẢN TÀI CHÍNH

MỤC LỤC

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	ix
DANH MỤC BẢNG BIỂU	xi
DANH MỤC HÌNH VẼ.....	xii
LỜI NÓI ĐẦU	1
Chương 1: MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG VỀ PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU	
NÔNG SẢN BỀN VỮNG.....	5
1.1. BẢN CHẤT VÀ VAI TRÒ CỦA PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG	5
1.1.1. Bản chất phát triển xuất khẩu nông sản bền vững	5
1.1.2. Sự cần thiết và vai trò của phát triển xuất khẩu nông sản bền vững	11
1.2. NỘI DUNG VÀ TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG... ..	14
1.2.1. Nội dung cơ bản của phát triển xuất khẩu nông sản bền vững.....	14
1.2.2. Tiêu chí đánh giá phát triển xuất khẩu nông sản bền vững	17
1.3. NHỮNG NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG... ..	22
1.3.1. Các nhân tố thuộc về môi trường quốc tế	22
1.3.2. Các nhân tố thuộc về trình độ phát triển nền kinh tế....	23

1.3.3. Các nhân tố thuộc về cơ chế chính sách của Nhà nước	27
1.3.4. Các nhân tố thuộc về các nhà sản xuất và xuất khẩu hàng hóa	30

Chương 2: THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM33

2.1. KHÁI QUÁT CHUNG VỀ PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN Ở VIỆT NAM.....	33
2.2. PHÂN TÍCH THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM.....	36
2.2.1. Quy mô xuất khẩu nông sản bền vững.....	36
2.2.2. Tác động của xuất khẩu nông sản đến phát triển kinh tế.....	49
2.2.3. Tác động xuất khẩu nông sản đến xã hội	53
2.2.4. Tác động của xuất khẩu nông sản đến môi trường	59

Chương 3: THỰC TRẠNG CHÍNH SÁCH PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM 77

3.1. BỐI CẢNH CHO PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM.....	77
3.1.1. Bối cảnh quốc tế tác động đến phát triển xuất khẩu nông sản bền vững ở Việt Nam	77
3.1.2. Bối cảnh trong nước tác động đến phát triển xuất khẩu nông sản bền vững ở Việt Nam.....	90

3.2.	CHÍNH SÁCH PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM.....	96
3.2.1.	Nhóm chính sách tác động ở khâu sản xuất nông sản xuất khẩu	96
3.2.2.	Chính sách tác động ở khâu tiêu thụ	114
3.2.3.	Chính sách thuế quan và phi thuế quan.....	126
3.2.4.	Chính sách phát triển xuất khẩu nông sản đối với môi trường	143
3.3.	ĐÁNH GIÁ VỀ NHỮNG THÀNH CÔNG VÀ HẠN CHẾ CỦA PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM.....	152
3.3.1.	Những thành công của phát triển xuất khẩu nông sản bền vững ở Việt Nam	152
3.3.2.	Những hạn chế của phát triển xuất khẩu nông sản bền vững ở Việt Nam.....	153
3.3.3	Nguyên nhân của những hạn chế về phát triển xuất khẩu nông sản bền vững ở Việt Nam	159
Chương 4: ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM		167
4.1.	MỘT SỐ QUAN ĐIỂM VÀ ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM	167
4.1.1.	Những quan điểm và mục tiêu chủ yếu phát triển xuất khẩu nông sản bền vững ở Việt Nam đến năm 2023 và những năm tiếp theo.....	167

4.1.2. Những định hướng phát triển xuất khẩu nông sản bền vững ở Việt Nam.....	182
4.2. GIẢI PHÁP CHỦ YẾU NHẪM PHÁT TRIỂN XUẤT KHẨU NÔNG SẢN BỀN VỮNG Ở VIỆT NAM	186
4.2.1. Nhóm giải pháp chung phát triển xuất khẩu nông sản bền vững	186
4.2.2. Nhóm giải pháp phát triển nông sản hài hoà ba mục tiêu kinh tế - xã hội - môi trường.....	201
KẾT LUẬN	214
TÀI LIỆU THAM KHẢO	217

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Viết tắt	Tiếng Anh	Tiếng Việt
ADB	Asian Development Bank	Ngân hàng Phát triển Châu Á
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations	Hiệp hội các Quốc gia Đông Nam Á
CPTPP	Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership	Hiệp định Đối tác Toàn diện và Tiến bộ xuyên Thái Bình Dương
EU	European Union	Liên minh Châu Âu
EVFTA	European-Vietnam Free Trade Agreement	Hiệp định Thương mại Tự do Việt Nam - Liên minh Châu Âu
FAO	Food and Agriculture Organization	Tổ chức Lương thực và Nông nghiệp Liên Hiệp Quốc
FDI	Foreign Direct Investment	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
FiBL	Research Institute of Organic Agriculture	Viện Nghiên cứu Nông nghiệp Hữu cơ
GDP	Gross Domestic Product	Tổng sản phẩm quốc nội
IFOAM	International Federation of Organic Agriculture Movements	Liên đoàn Quốc tế về Nông nghiệp Hữu cơ

Viết tắt	Tiếng Anh	Tiếng Việt
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế
RCEP	Regional Comprehensive Economic Partnership	Hiệp định Đối tác Kinh tế Toàn diện Khu vực
TFP	Total Factor Productivity	Năng suất nhân tố tổng hợp
UKFTA	United Kingdom Free Trade Agreement	Hiệp định Thương mại Tự do Vương quốc Anh
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development	Hội nghị Liên Hiệp Quốc về Môi trường và Phát triển
USDA	United States Department of Agriculture	Bộ Nông nghiệp Hoa Kỳ
WB	World Bank	Ngân hàng Thế giới
WCED	World Commission on Environment and Development	Ủy ban Môi trường và Phát triển Thế giới
WTO	World Trade Organization	Tổ chức Thương mại Thế giới

DANH MỤC BẢNG BIỂU

Bảng 2.1. Kim ngạch xuất khẩu nông sản Việt Nam giai đoạn 2000 - 2023	40
Bảng 2.2. Một số mặt hàng nông sản xuất khẩu chủ lực của Việt Nam.....	43
Bảng 2.3. Một số thị trường xuất khẩu nông sản Việt Nam	47
Bảng 2.4. Cơ cấu lao động ngành nông nghiệp, lâm nghiệp, thủy sản của Việt Nam	54
Bảng 2.5. Thu nhập lao động ngành nông nghiệp, lâm nghiệp, thủy sản của Việt Nam.....	58
Bảng 2.6. Diện tích đất nông nghiệp Việt Nam	69
Bảng 2.7. Kết quả kiểm kê khí nhà kính qua các kỳ kiểm kê	73
Bảng 2.8. Dự báo lượng phát thải khí nhà kính quốc gia cho giai đoạn 2020 - 2030	75
Bảng 2.9. Lượng phát thải CO ₂ của Việt Nam.....	75

DANH MỤC HÌNH VẼ

Hình 2.1. Trị giá xuất khẩu nông sản Việt Nam giai đoạn 2000 - 2023	37
Hình 2.2. Kim ngạch xuất khẩu nông sản Việt Nam trên GDP	51
Hình 2.3. Giá trị gia tăng xuất khẩu nông sản Việt Nam giai đoạn 2000 - 2023	53
Hình 2.4. Tỷ lệ chất thải rắn chăn nuôi phát sinh theo vùng năm 2023	64
Hình 2.5. Tỷ lệ trung bình các hình thức xử lý, sử dụng bao gói thuốc bảo vệ thực vật.....	71
Hình 2.6. Tăng trưởng toàn cầu giai đoạn 2020 - 2024, dự báo tăng trưởng năm 2025 của các tổ chức quốc tế	83

LỜI NÓI ĐẦU

Phát triển bền vững là quá trình thế hệ hôm nay phát triển nhưng vẫn giữ gìn đầy đủ cơ hội và nguồn lực cho thế hệ tương lai. Khái niệm bền vững trong xuất khẩu nông sản không chỉ bao hàm việc nâng cao giá trị hàng hóa và hiệu quả kinh tế, mà còn đòi hỏi đảm bảo công bằng xã hội, bảo vệ môi trường và khả năng thích ứng dài hạn. Việc phát triển xuất khẩu nông sản theo hướng bền vững không đơn thuần là mở rộng thị trường, mà phải gắn với quá trình đa dạng hóa sản phẩm, xây dựng chuỗi giá trị khép kín, bảo hộ thương hiệu và thực hiện truy xuất nguồn gốc minh bạch.

Xuất khẩu nông sản bền vững đóng vai trò thiết yếu trong chiến lược phát triển kinh tế dài hạn của Việt Nam, không chỉ vì giá trị kim ngạch ngày càng tăng mà còn bởi khả năng lan tỏa tích cực tới xã hội, môi trường và quá trình hội nhập quốc tế. Là quốc gia nhiệt đới với nền nông nghiệp phong phú, Việt Nam đã từng bước vươn lên trở thành một trong những nhà xuất khẩu nông sản lớn nhất thế giới, với các mặt hàng chủ lực như gạo, cà phê, trái cây, hạt điều và thủy sản hiện diện tại hơn 200 quốc gia và vùng lãnh thổ. Sự phát triển bền vững trong xuất khẩu nông sản tạo điều kiện nâng cao chuỗi giá trị, thúc đẩy sản xuất theo hướng thị trường, tạo việc làm ổn định cho hàng triệu lao động nông thôn, đóng góp đáng kể vào giảm nghèo và nâng cao chất lượng sống cho người dân.

Sau hơn hai thập kỷ hội nhập sâu rộng vào nền kinh tế toàn cầu, Việt Nam đã đạt được những thành tựu đáng kể trong lĩnh vực xuất khẩu nông sản. Từ mức kim ngạch khiêm tốn 4,2 tỷ USD năm 2000, đến năm 2024, con số này đã vươn lên 62,5 tỷ USD, đưa Việt Nam trở thành một trong những quốc gia xuất khẩu nông sản hàng đầu thế giới. Các mặt hàng chủ lực như gạo, cà phê, hạt điều, trái cây nhiệt đới, thủy sản và gỗ đã khẳng định vị thế trên thị trường quốc tế, góp phần quan trọng vào tăng trưởng GDP, ổn định kinh tế vĩ mô và cải thiện đời sống nông dân.

Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu nổi bật, quá trình phát triển xuất khẩu nông sản vẫn tồn tại nhiều hạn chế mang tính hệ thống. Cơ cấu xuất khẩu chưa hợp lý, giá trị gia tăng còn thấp, chất lượng sản phẩm thiếu ổn định, và sự phụ thuộc vào một số thị trường lớn khiến ngành nông nghiệp dễ bị tổn thương trước biến động toàn cầu. Thể chế thương mại chưa đồng bộ, năng lực doanh nghiệp còn yếu, nguồn nhân lực chưa đáp ứng yêu cầu hội nhập, và đầu tư cho khoa học công nghệ còn hạn chế là những nguyên nhân sâu xa cản trở quá trình chuyển đổi sang mô hình xuất khẩu bền vững. Trong bối cảnh biến đổi khí hậu, cạnh tranh thương mại và yêu cầu ngày càng cao từ các hiệp định thương mại tự do thế hệ mới, phát triển xuất khẩu nông sản bền vững không chỉ là một lựa chọn mà là một tất yếu chiến lược. Bền vững ở đây không chỉ giới hạn trong khía cạnh môi trường, mà còn bao gồm hiệu quả kinh tế, công bằng xã hội và khả năng thích ứng dài hạn. Do đó, cần xây dựng chiến lược, giải pháp phát triển xuất khẩu

nông sản bền vững ở Việt Nam hiện nay. Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách: **“Phát triển xuất khẩu nông sản bền vững ở Việt Nam”**. Nội dung cuốn sách gồm 4 chương:

Chương 1: Một số vấn đề chung về phát triển nông sản bền vững;

Chương 2: Thực trạng phát triển nông sản bền vững ở Việt Nam;

Chương 3: Thực trạng chính sách phát triển nông sản bền vững ở Việt Nam;

Chương 4: Định hướng và giải pháp phát triển nông sản bền vững ở Việt Nam.

Cuốn sách được biên soạn nhằm phục vụ cho việc học tập, nghiên cứu, cung cấp thông tin, tư liệu tham khảo bổ ích cho sinh viên, giảng viên các trường đại học khối ngành kinh tế, cũng như là tài liệu tham khảo cho các nhà nghiên cứu, hoạch định chính sách trong quản lý và phát triển hoạt động xuất khẩu của nước ta hiện nay.

Trong quá trình biên soạn, tác giả kính xin gửi lời cảm ơn đến Ban Giám hiệu Trường Đại học Thương mại, Phòng Quản lý khoa học và Đối ngoại, Hội đồng khoa học Khoa Kinh tế, Bộ môn Quản lý kinh tế đã tạo điều kiện để cuốn sách được xuất bản.

TÁC GIẢ